

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
кафедра філософії
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)
кафедра культурології та філософської антропології
Житомирський національний
агроекологічний університет
кафедра суспільних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць

(За матеріалами IV Міжвузівської науково-теоретичної конференції молодих науковців від 04 грудня 2018 року)

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2018

Антонов Євгеній

Етика вченого як соціальна та філософська проблема

Філософія охоплює всі науки. У моральній історії людства філософія завжди займала гідне і навіть центральне місце. Зразкова моральність неможлива без філософії [1]. Використання засобів філософського аналізу, звернення до багатовікового досвіду філософських роздумів стає не просто бажаним, а істотно необхідним для пошуку і обґрунтування розумних позицій при зіткненні з цими проблемами у сьогоденному світі [2].

Подібно до того, як світ породжує тінь, так і в дослідженнях є темна сторона. Під час всевітньої глобалізації, загальнодоступних інформаційних мереж (особливо соціальних мереж), неспинного розвитку та потужних дослідницьких інфраструктур, неконтрольована науково-дослідницька діяльність вченого несе у собі величезну небезпеку як для самого дослідника, так і для людства в цілому. Питання етики та соціальної відповідальності вченого гостро постали, коли світ опинився на кордоні з третьою світовою війною. Наука тісно пов'язана з розвитком моральності, вона залежить від моральних цінностей і імперативів різних епох, у свою чергу мораль часто регулюється і навіть визначається наукою. Однією з провідних цілей наукового знання є розмітка межі і розстановка орієнтирів пізнання, межі дозволеного і недозволеного.

Питаннями моральних аспектів взаємин науки та наукового співтовариства з суспільством в цілому займається етика науки. У науковій діяльності рівно потрібні як пошана до того, що зробили попередники (І. Ньютон говорив, що досягнуте ним стало можливо лише постільки, оскільки він стояв "на плечах гігантів"), так і критичне відношення до їх результатів. Вчений має не лише мужньо і наполегливо відстоювати свої наукові переконання, використовуючи всі доступні йому засоби логічної і емпіричної аргументації, але і мати мужність відмовитися від цих переконань, якщо буде виявлена їх помилковість [2]

У нормах наукової етики знаходять своє втілення загальнолюдські моральні заборони, такі, як "не кради", "не бреш". У науковій сфері крадіжка називається більш делікатно: плагіат. Це явище присвоєння наукових досягнень однієї людини іншою людиною, часто яка не має ніякого відношення до конкретного дослідження. На жаль, у світлі розвитку інформаційних технологій, доступності Інтернету, величезного потоку інформації та поступового переходу науки у хмарні технології (створення онлайн-бібліотек, злиття цілих наукових робіт на електронну пошту, тощо), питання плагіату постає дуже гостро. Інтернет переповнений інформацією різної якості та належності. Культура викладання у закладах вищої освіти України загалом залишається невисокою, а на плагіат з боку студентів в більшості випадків взагалі не звертають уваги.

Слід зазначити, що в розвинених країнах кожна наукова робота (неважливо, який в неї ранг: звичайна студентська курсова, чи докторська дисертація) обов'язково проходить перевірку на антиплагіат. Розвиток комп'ютерних технологій подарував цілі програмні комплекси з перевірки робіт на оригінальність, що працюють за принципом пошуку цілих фрагментів тексту в різних пошукових системах на різних інтернет-ресурсах. Завдяки таким програмам юний науковець повинен, як мінімум, прочитати та переосмислити знайдену в Інтернеті інформацію, та описати її своїми словами.

Однією із загальноприйнятих норм є приналежність твору, відкриття, ідеї вказаним у них авторам. Іншими словами, хто підписався під статтею, розповіддю, віршем, малюнком або іншим індивідуальним чи колективним твором, - той його і створив. Порушення цього принципу, тобто "видача чужого твору за свій або незаконна публікація чужого твору під своїм ім'ям, привласнення авторства, називається плагіатом. Не дивлячись на те, що в науці (так само як і в інших сферах) плагіат засуджується, це явище, на жаль, зустрічається досить часто, оскільки розроблено досить мало засобів боротьби з ним. Більше того, у нашому суспільстві плагіат розуміється досить вузько, а саме як видача чужого твору або його частини за своє - і, в принципі, усе.

Цитування застосовується у випадках необхідності наведення думки іншого автора. Гарним тоном вважається вказівка певної інформації про автора при першій його згадці, особливо якщо автор невідомий цільовій аудиторії. Якщо думка автора приводиться дослівно, то вона береться в лапки. Якщо цитується великий уривок з тексту, то він в лапки не береться [3].

В ході сучасної дослідницької діяльності ставиться завдання гуманітарної, соціальної експертизи наукових програм, яка дозволить науці не лише розвивати людське пізнання, але і благотворно впливати на життя людини і природи. Таким чином, учений несе велику відповідальність як за цілі і засоби, так і за соціальні наслідки своєї діяльності. Можна ставити питання і ширше - про цінності і моральні установки науки як громадського інституту, який потребує етично орієнтованого контролю з боку суспільства.

Список використаних джерел та літератури

1. Александрова О. Этика науки и проблема социальной ответственности ученых : PREPOD.INFO :Учебно-методические материалы для преподавателей и студентов [електронний ресурс] : режим доступу: <http://prepod.info/ru/article/etika-nauki-i-problema-socialnoj-otvetstvennosti-uchenyh/>.

2. Фролов И.Т. Введение в философию: учебное пособие для ВУЗов. Этика науки: електронний ресурс режим доступу http://society.polbu.ru/frolov_intphilosophy/ch107_all.html.

3. Что такое плагиат? // Всеобуч [материалы предоставлены интернет-сервисом AntiPlagiat.ru].